

IX.

DOKUMENTUMOK ÉS MUNKÁSSÁGOK

(Rovatvezető: PARÁDI Ákos)

PARÁDI József

110 éve hozták létre

a polgári magyar állam első határőrizeti szakszervét

a Magyar Királyi Határrendőrséget

DOI : 10.31628/RTHXXVI.2016.51-52N.219-247 P

A mindenkori határőrizet csupán részben terméke az adott ország társadalmi, gazdasági, kulturális körülményeinek. Legalább ilyen mértékben befolyásolják a határőrizetet a külső tényezők is. A kiegyezéskor — az európai hadügyi fejlődés következtében — az Osztrák-Magyar Monarchiában is áttérték a sorozáson alapuló tömeghadseregre, ezt a rendszert pedig gyengítette volna, ha a haderő látja el továbbra is a határőrizetet, mivel a határőrizetbe bevont alakulatoktól a nehézfegyverzetet be kellett vonni, illetve azokat a határ mentén viszonylag keskeny, de hosszú területsávon apró szervezeti egységekre bontva kellett elhelyezni az eredményes határőrizet megvalósítása érdekében. Ebből adódóan pedig ezen alakulatok elvesztették harcértéküket. Így tehát Európa nyugati felében a hadseregek a határőrizeti teendőiket átadták a rendvédelmi testületeknek. Az Osztrák-Magyar Monarchiában e fordulatra a haderő átszervezése kapcsán a kiegyezés nyomán került sor.¹ Mivel pedig a haderőtől a határőrizet átkerült a rendvédelmi testületekhez, így az nem lehetett a közös ügyek része, hanem a két társország, azaz az Osztrák Császárság és a Magyar Királyság belügyévé vált.² Ekkor — mint a magyar rendvédelem-történeti modell integráns része — a magyar határőrizetben is az önkormányzati rendvédelmi testületek szerepe dominált, illetve a polgári fegyveres szervezet képezte a legnagyobb erőt. Fokozatosan azonban a magyar határőrizetben egyre nagyobb teret kaptak a belügyi tárca kompetenciájába tartozó feladatok, így ezen teendők ellátásához szükséges létszámot is a központi államhatalomnak közvetlenül alárendelt rendvédelmi testületek személyi állományából biztosították.³ A folyamat csúcspontját jelentette olyan önálló rendvédelmi testület létrehozása, amelynek már az alapfeladatát alkotta a magyar határőrizet. Ez a testület volt a Magyar Királyi Határrendőrség, amely azonban a határőrizet triászából — határvonal őrzése, a határforgalom ellenőrzése és a határrend betartatása — közvetlenül csupán a határrend betartatását és a határforgalom ellenőrzését valósította meg. Azonban a másik két társhatárőrizeti szervezet — a Magyar Királyi Vámőrség és a Magyar Királyi Csendőrség — határőrzési teendőit is koordinálta, illetve a határmenti önkormányzatok rendvédelmi testületeit is bevonhatta szükség

esetén a határőrizeti feladatok megvalósításába.⁴ Így alakult ki a dualizmus időszakában, hogy a magyar határőrizet két legfontosabb szervezete a határszéli csendőrség és a Magyar Királyi Határrendőrség volt.⁵

Jegyzetek:

¹ 1868/XL.tc. ; 1868/XLI.tc. ; 1868/XLII.tc.

² 1867/XII.tc.

³ PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.*

⁴ 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr.

⁵ PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

TANULMÁNYOK

PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása.

PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10. sz. 44–51.p. HU-ISSN 0133-6738.

KÉZIRATOK

PARÁDI: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.*

PARÁDI József: *A dualista Magyarország határőrizete 1867-1914.* Bölcsészdoktori disszertáció (ELTE BTK). Kézirat. Budapest, 1985. 162 p.

JOGSZABÁLYOK

1867/XII.tc.

— 1867/XII.tc. a Magyar Korona országai és az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országok között fennforgó közös érdekű viszonyokról, s ezek elintézési módjáról.

1868/XL.tc.

— 1868/XL.tc. a véderőről.

1868/XLI.tc.

— 1868/XLI.tc. a honvédségről.

1868/XLII.tc.

— 1868/XLII.tc. a népfelkelésről.

91 000/1905. (XII. 29.)
BM.kr.

— 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. valamennyi törvényhatóságához Fiume város kivételével a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról.
Magyarországi rendeletek Tára, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455-1541.p.

135.

A m. kir. belügyministernek 50.431. szám alatt I. Besztercze-Naszód, II. Maros-Torda, III. Csik, IV. Háromszék, V. Brassó, VI. Fogaras, VII. Szeben, VIII. Hunyad és IX. Krassó-Szörény vármegye közönségéhez intézett rendelete,

az 1888. évi XIV. törvénycikkkel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás tárgyában.

Az 1888. évi XIV. törvénycikkbe foglalt magyar-román határegyezmény végrehajtásából folyólag, az 1889. évi május hó 3-án 1. sz. a. hozott ministertanácsi határozattal nyert felhatalmazás alapján, általam a honvédelmi, igazság-, pénz-, földművelés- és kereskedelemügyi minister urakkal egyetértőleg megállapított határőrizeti utasítást a vármegye közönségének (ad I. harmincz, ad II. tiz, ad III. húsz, ad IV. negyven, ad V. húsz, ad VI. harmincz, ad VII. húsz, ad VIII. harmincz, ad IX. negyven) példányban, oly felbivással küldöm meg, hogy az abban foglalt s azonnal hatályba lépő rendelkezéseknek érvényesítése iránt kellőleg intézkedjék. Minthogy az utasítás részletes és kimerítő rendelkezéseket tartalmaz: nem tartottam szükségesnek a vármegye közönségét e tekintetben bővebb utasításokkal ellátni, s ezuttal csupán a következő, tájékozással szolgáló megjegyzésekre szorítkozom:

Az első fejezet a határ épségben tartására való felügyeletet és a határon való közlekedést, a második a határfolyók és határpatakokra vonatkozó határozmányok végrehajtását, a harmadik az erdőátvágások tisztántartását, a negyedik az állategészségügyet, az ötödik pedig a pénzügy-ország szolgálatának szabályozását tárgyalja.

Az utasításnak legfontosabb s egyidejűleg a vezetésre bízott belügyministerium ügykörét érintő rendelkezései az első fejezetben foglaltatván, ezekre vonatkozólag szükségesnek tartottam a vármegye közönsége figyelmét a következőkben felhívni.

A 2. §. e) pontjában felsorolt büntetendő cselekmények addig is, míg azok megtorlásáról törvény fog intézkedni, a folyó évi július hó 10-én 49.396. sz. a. kibocsátott rendeletben kihágásoknak minősítettven, azok idézett rendeletem szerint büntetendők.

Az utasítás 4. §-ában említett s a határörizet céljaira szolgáló utak és közös utak az érdekelt két állam kormányai által utólagosan lévén megállapítandók: a vármegye közönségének feladatát képezendi, a határvizsgálatra a múlt évben kirendelve volt nemzetközi küldöttség által kidolgozott s egy példányban idecsatolt munkálat alapján, ezen vármegye és Románia közötti határvonalon, a határörizet céljaira szolgáló utakat és közös utakat, a szomszédos román praefecturával egyetértőleg tüzetesen megállapítani.

E célból a román kir. kormány, a cs. és kir. közös külügyminister ur utján egyidejűleg felkértek, hogy az érdekelt praefecturákat a szóban levő munkálatnak még a jelen nyár folyamán közvetlenül a vármegye közönségével leendő foganatba vételére sürgősen utasítsa.

Ezen az érdekelt két állam kormányai által utólagosan

jóváhagyandó munkálat mielőbb befejezendő, s nekem folyó évi október hó végéig bemutatandó.

A mennyiben a jelzett munkálat végrehajtásához műszaki közeg igénybevétele elkerülhetlenül szükségesnek mutatkoznék, annak kirendelése iránt a kereskedelemügyi minister ur lesz a vármegye közönsége által hivatkozással jelen rendeletemre közvetlenül felkérendő, kit egyidejűleg megkerestem, hogy a vármegye közönsége indokolt felterjesztésére a megfelelő intézkedést tegye meg.

Mihez tartás végett figyelmeztetem a vármegye közönségét, hogy ezen munkálat a legpontosabban kell hogy elkészíttessék.

A munkálatról egy jegyzőkönyv két példányban szerkesztendő s annak mindkét példánya Magyarország részéről a vármegye alispánja vagy helyettese által, Románia részéről pedig a román kir. kormány által kirendelt hivatalos közeg által aláírandó.

A jegyzőkönyvnek Magyarországot illető példánya magyar-román, Romániát illető példánya pedig román-magyar nyelven szerkesztendő.

Ezen jegyzőkönyvnek szerkesztésénél a főgond arra fordítandó, hogy a jegyzőkönyv két példányának magyar és román szövege teljesen összhangzó legyen.

Addig, míg a határszéli csendőrörsök a határőrizetből kifolyó szolgálat kezelésére nézve az utasítás 5-ik §-ának rendelkezéséhez képest egy általam a honvédelmi minister ural egyetértőleg kiadandó szolgálati utasítással elláthatók lesznek, ideiglenesen külön rendelettel történik intézkedés.

Ott, hol külön szolgabírói kirendeltség nem szerveztek, a 6. §. utasításához képest, az utlevéli és toloncz-

Ügyi szolgálat kezelésére hivatott csendőrörsök szintén általam megfelelő utasítással fognak elláttatni.

A legfontosabb rendelkezés, melynek pontos végrehajtására különös súlyt fektetek, a 7. §-ban foglaltatik.

Ugyanis a határegyezmény XI. cikke szerint azon fekvőségek tulajdonosai, melyek egyik országból egészben vagy részben a másik országba mentek át, a szolgálatukban levőkkel, a háznépükkel együtt jogosítvák fekvőségeiknek a határvonal által elválasztott egyik részéről annak másik részére közlekedni, gazdasági eszközeikkel, marháikkal, szerszámaikkal stb. stb. oda-vissza szabadon járni-kelni, tekintet nélkül arra, hogy a birtok részben az egyik, részben a másik állam fenhatósága alá tartozik; szintugy jogosítva vannak termésüket, marháikat, minden földtermesztvényeiket nyers és feldolgozott állapotban egyik birtokrészükről a másikra akadálytalanul, adó- és illetékmentesen átszállítani.

Hogy tehát jelen határörizeti utasítás életbe léptetésével az ezen kedvezményre jogosultak a szolgálatukban levőkkel és háznépükkel együtt fekvőségeiknek a határvonal által elválasztott egyik részéről annak másik részére közlekedhessenek, gazdasági eszközeikkel, marháikkal, szerszámaikkal stb. oda-vissza szabadon járhassanak és kelhessenek, tekintet nélkül arra, hogy a birtok részben az egyik, részben a másik állam fenhatósága alá tartozik, az illetők a megfelelő igazolvánnyal ellátandók.

Mihez tartás végett megjegyzem, hogy különös felügyelet fordítandó arra, miszerint az igazolványok csak a határegyezmény XI. cikkében érintett kedvezményre jogosultak részére állittassanak ki.

Megjegyzem továbbá, hogy az igazolványnak mindkét állam hatósága részéről láttamozottnak kell lennie; e

végből az ezen vármegye alispánja által kiállítandó igazolvány, mielőtt az arra jogositottnak kiadatnék, az illetékes román praefecturának láttamozás végett megküldendő; részemről egyidejűleg a cs. és kir. közös külügy-minister ur közvetítése oly czélból vétetett igénybe, hogy a román kir. kormánynál eszközölje ki, miszerint a praefecturák a jelzett irányban a kellő utasítással sürgősen elláttassanak.

Az igazolványért, mely egy évre szól, de megújítható, s annak láttamozásáért semmiféle díj sem fizetendő. A kiállított igazolványokról három példányban jegyzék vezetendő, melyek egyike hozzám terjesztendő, a másik a határszéli csendőrpáncsnoksággal közlendő, harmadik pedig a vármegye rendelkezésére marad.

A határvonal által elválasztott fekvőségek tulajdonosainak és marháinak átkelésére szóló igazolványi űrlapokból a vármegye közönségének idezárta (ad I. ötvenötven, ad II. húsz-húsz, ad III. száz-száz, ad IV. nyolczszáz-nyolczszáz, ad V. háromszáz-háromszáz, ad VI. ötvenötven, ad VII. negyven-negyven, ad VIII. ötvenötven, ad IX. kétszáz-kétszáz) példányt küldök.

Különös figyelmébe ajánlom a vármegye közönségének az utasítás 8. §-ban foglalt rendelkezésnek pontos betartását, mely szerint minden egyes határsértési eset, a tényállás tüzetes felderítése s az elintézésre célzó javaslat megtétele mellett, előterjesztésben tudomásomra hozandó.

Végül nagy súlyt fektetek még arra, hogy a 9. §. utasításai szigorúan szem előtt tartassanak s különösen minden oly eset, melyben magyar alattvaló Romániába átszakadt fekvőség feletti szabad rendelkezési jogában a határegyezmény X. cikke ellenére akadályoztatnék, azon-

884

MAGYARORSZÁGI RENDELETEK TÁRA. 1891.

nal tudomásomra hozassék, hogy részemről az egyezményileg biztosított jogoknak a magyar alattvalók részéről akadálytalan gyakorolhatására czélzó intézkedések megtétethessenek.

A határőrizeti utasítás többi rendelkezéseinek az illetékes közegek által leendő betartására, az illetékes szakminister urak általam egyidejűleg felkérve lettek.

Kelt Budapesten, 1891. évi július hó 15-én.

Gr. Szapáry, s. k.

Melléklet a 135. számhoz.

Az 1888. évi XIV. törvényzikkkel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján a m. kir. belügyminister által, a honvédelmi, igazság-, pénz-, földművelés- és a kereskedelemügyi ministerekkel egyetértőleg kiadott határőrizeti utasítás.

I.

A határ épségben tartására való felügyelet és a határon való közlekedés.

1. §.

A személy- és vagyonbiztonsági szolgálat ellátása, a Magyarország és Románia között kötött, s az 1888. évi XIV. törvényzikkkel becikkelyezett határegyezmény alapján megállapított egész határvonalon, azaz a Beszterce-Naszód vármegyében fekvő hármás határponttól (triplex confinium) kezdve ezen vármegye, valamint Maros-Torda, Csik, Háromszék, Brassó, Fogaras, Szeben, Hunyad és Krassó-Szörény vármegyék szélén, ezen utóbb nevezett vármegyében fekvő Orsováig, a hol a határvonal egyenesen a Dunáig huzódik, közvetlenül az erre külön szervezendő és kirendelendő m. kir. csendőrséget illeti, és pedig előljáró tisztjeinek s az érdekelt vármegyei törvényhatóságoknak egyetértő felügyelete alatt.

2. §.

A csendőrség teendői pedig a következők:

a) tartozik első sorban felügyelni arra, hogy az egész határvonalon a határjelzésre felállított jelek, t. i. kőlobor, határoszlopok, határhalmok, határárkok és magassági mérjegyek, úgy mint a határtérképen elő van-

nak tüntetve, jelenlegi helyeiken, valamint az erdőátvágások, és általában az egész határvonal teljes épségben fentartassanak ;

b) tartozik ezen kőlobor, határoszlopok, határhalmok, határárkok, magassági mérjegyek, erdőátvágások és határvonal épségben tartása ellen bármely részről megkísérlődő minden ténykedést azonnal megakadályozni, szükség esetén az illetékes hatóságtól karhatalmat kérni ;

c) tartozik a megelőző pontban felsorolt esetek bármelyikét kötelességszerűleg úgy a járásbeli főszolgabírói hivatalnak, mint az illető csendőrparancsnoknak azonnal körülményesen bejelenteni, és a szükséghez képest a főszolgabírói hivataltól utasítást kérni, s ott, hol szolgabírói kirendeltség van rendszeresítve — mint a szorosoknál — ennek jelentést tenni ;

d) tartozik minden jogosulatlan határátlépőt azonnal letartóztatni, s azt a nála talált tárgyakkal együtt, az illetékes főszolgabírói hivatalnak átadni ;

e) tartozik mindenkit, ki az ország határának megjelölésére szolgáló kőlobort, faoszlopot, árkot, kő- vagy földhalmot, erdőátvágást vagy magassági mérjegyeket, akár a határvonal megváltoztatására célzó, akár más szándékból ledönti, megsemmisíti, eltávolítja vagy megrongálja, azonnal letartóztatni, és az illetékes főszolgabírói hivatalnak további törvényszerű eljárás végett átadni.

3. §.

Addig is, míg az előző szakasz e) pontjában felsorolt büntetendő cselekmények megtorlásáról törvény fog intézkedni, azok kihágásnak minősítetnek, s az 1891. évi 49.396. szám alatt kibocsátott belügyministeri rendelet szerint büntetendők.

MAGYARORSZÁGI RENDELETEK TÁRA. 1891.

887

4. §.

Ott, hol területi nehézségek miatt a határfelügyeleti szolgálatra csak egy út létezik, vagy nyitható, mely vagy magán a határon vonul el, vagy váltakozva egyik országból a másik országba vezet át: ezen út az érdekelt két kormány határfelügyeleti közgei részéről mindenkor kölcsönösen használható.

A határőrizet céljaira szolgáló utak és közös utak az érdekelt két állam kormányai által utólagosan fognak megállapíttatni.

5. §.

A határőrizetből kifolyó szolgálat kezelésére nézve, a határszéli csendőrsők egy, a belügyminister által a honvédelmi miniszterrel egyetértőleg kiadandó tüzetes szolgálati útasítással, valamint egy pontos térképpel látandók el, mely utóbbiba a Magyarország és Románia közti határ, valamint az illető őrs s a vele szomszédos őrsök felügyeleti körletei lesznek felveendőek.

6. §.

Ott, hol külön szolgabírói kirendeltség nem szerveztetik, az útlevél- és tolonczügy a fennálló szabályok értelmében a csendőrség által eszközözlendő.

Ezen szolgálat kezelésére nézve az ily csendőrsők a belügyminister által megfelelő utasítással fognak ellátatni.

7. §.

A nemzetközi határegyezmény XI. cikke értelmében azon fekvőségek birtokosai, melyek egyik országból egészen vagy részben a másikba szakadtak át, jogosítva vannak a szolgálatukban levőkkel és háznépükkel együtt

fekvéseiknek a határvonal által elválasztott egyik részéről annak másik részére közlekedni, gazdasági eszközeikkel, marháikkal, szerszámaikkal stb. oda-vissza szabadon járni-kelni, tekintet nélkül arra, hogy a birtok részben az egyik, részben a másik állam fenhatósága alá tartozik; szintűgy jogosítva vannak termésüket, marháikat, minden földtermesztvényeiket nyers és feldolgozott állapotban egyik birtokrészükről a másikra akadálytalanul adó- és illetékmentesen átszállítani.

E kedvezmény azonban csak a határvonal által akkép elválasztott földterületek természetvényeire terjed ki, a nélkül, hogy az illető területek után az egyenes adók behajtását kizárná.

Az ezen kedvezményt élvezők tartoznak magukat igazolványnyal ellátni, melyet a $\frac{1}{2}$. alatt csatolt minta szerint Magyarországbán az illető vármegyei törvényhatóság első tisztviselője (alispán vagy törvényes helyettese), Romániában pedig az illető hatóság praefektje vagy helyettese állítanak ki.

A magyar vármegyei törvényhatóság első tisztviselője által kiállított igazolvány, az illető román hatóság praefektje részéről, a román hatóság által kiállított igazolvány pedig az illető vármegyei törvényhatóság első tisztviselője részéről láttamozandó.

Az igazolványért és annak láttamozásáért semmiféle díj sem fizetendő.

Az igazolvány egy évre szól, de megújítható.

Az igazolvány a határhatóságok kívánságára előmutatandó.

8. §.

Határsértési esetek az illető járási fősolgabirói hivatal vagy solgabirói kirendeltség részéről, a lényállás

tüzetes felderítése mellett, esetről-esetre a vármegye alispánjának azonnal bejelentendők, kinek kötelességében álland az esetet tüzetes előterjesztés kíséretében a belügyministernek, az elintézésre célzó javaslat mellett tudomására hozni, hogy az ily határsértési kérdések ezen minister részéről teendő lépések folytán, a román kir. kormányval egyetértőleg megoldathassanak.

9. §.

Minden oly eset, melyben magyar alattvaló Romániába átszakadt fekvőség feletti szabad rendelkezési jogában a nemzetközi határegyezmény X. cikké ellenére akadályoztatnék, a belügyminister tudomására hozandó, hogy az erre vonatkozólag egyezményileg biztosított jogoknak a magyar alattvalók részéről akadálytalan gyakorolhatására célzó intézkedések megtétethessenek.

A kitűzött határvonalon belül vagy kívül eső területre nézve támasztott minden magánjogi igény azon ország illetékes bírósága előtt érvényesítendő, a mely országban az egyezményileg megállapított határvonal szerint az illető terület fekszik.

Ily kérdésekben közigazgatási hatóságok részéről való beavatkozásnak helye nincsen.

II.

A határfolyók és határpatakokra vonatkozó határozmányok végrehajtása.

10. §.

A Magyarország és Románia között határt képező folyók és patakokra jelenleg fennálló gátak vagy torlasztóknak

megvizsgálása céljából az 1888. évi XIV. törvénycikkkel beczikkelyezett határegyezmény IX. cikke alapján a két állam által vegyes bizottság küldetik ki.

11. §.

A kiküldött bizottság feladata az előző szakaszban említett folyókon és patakokon fennálló gátak vagy torlasztók hatásait egyrészt a megállapított határvonalakra, másrészt a szomszéd állam és azok polgárainak érdekeire való befolyásuk szempontjából megbirálni, s azon vízi műveket, melyek akár a határ megállapított vonalára, akár a szomszéd állampolgárok érdekeire károsnak találtatnának, megjelölni, illetőleg azok további sorsa iránt javaslatot tenni.

12. §.

A bizottság hatásköre minden, a határfolyókon vagy patakokon fennálló vizimű vagy vízépitménynél az előző szakaszban jelzett hatásnak megvizsgálására kiterjed, a mennyiben azonban a vizsgálat alkalmával kiderülne, hogy valamely vizimű vagy torlasztó sem a megállapított határvonalakra, sem pedig a szomszéd állampolgárok érdekeire káros befolyást nem gyakorol, hanem csak ugyanazon állam polgárainak érdekeire van befolyással, a melynek területén a vizimű vagy torlasztó fennáll, a további tárgyalás nem tartozik a közös bizottság hatáskörébe, minthogy ily vizimű vagy torlasztó az illető állam külön törvényei által előirt eljárás tárgyát képezi.

13. §.

Hogy az érintett feladat helyesen megoldható legyen, a bizottság a határvármegyék alispánjaitól az illető törvényhatóságok vizikönyvébe bevezetett, s a határ-

folyók vagy patakokon fennálló összes viziművek és víz-épitmények kimutatását, az 1885. évi XXIII. t.-czikk VIII. fejezetében előirt eljárás megtörténtének igazolására szolgáló iratokat, s általában az illető viziműre vonatkozólag a vizikönyv okirattárában levő összes okmányokat beköveteli.

A vegyes bizottsági tárgyalásoknál az illetékes törvényhatóság alispánja, illetőleg annak helyettese, továbbá a járási főszolgabíró és a kir. kulturmérnök résztvenni tartoznak.

14. §.

A vegyes bizottság megállapodásai jegyzőkönyvbe foglalandók, s a mennyiben a megállapodások valamely vízépitmény vagy vizimű eltávolítására vagy átalakítására vonatkoznának, az indokok minden egyes esetben felsorolandók, úgyszintén az átalakítás módozatai is tüzetesen körülírandók. Ha a vegyes bizottság oly vizimű megváltoztatását vagy lebontását találná szükségesnek, a mely hatósági engedély alapján áll fenn, az előző szakasz második kikezdésében említett hatósági közegek, illetőleg szakértők esetleges észrevételeik megtételére felhivandók és észrevételeik a jegyzőkönyvbe felveendőek, esetleg a jegyzőkönyv mellé csatolandók. Oly esetekben, midőn az 1879. évi XXXI. t.-cz. 199. §-a alapján elrendelt vagy teljesített partbiztosítási munkálatok lebontása vagy átalakítása találtatnék szükségesnek, a jegyzőkönyvben azon módozatok is előadandók, melyek a lebontandó vizimű által célzott eredmény biztosítása szempontjából követhetőek, illetőleg megengedhetőek lennének.

15. §.

A fennálló viziművek és épitmények megváltoztatása és eltávolítása csakis a változtatás vagy eltávolítás

okait kellő világításba helyező műszaki adatok alapján hozható javaslatba, s azért, ha a jelen utasítás 13. §-ában jelzett adatok e tekintetben kellő támpontot nem nyújtanának, vagy ha a változott viszonyok következtében újabb adatok szükségszerűleg igényeltetnének, azok beszerzése, illetőleg kiegészítése iránt a vegyes bizottság gondoskodni tartozik.

Azon körülmény, hogy a viziművek a viszonyok változása folytán váltak károsakká, a jegyzőkönyvben minden egyes esetben megemlítendő; valamint az is, hogy az illető viziművek vagy vízépitmények mily célból (partbiztosítás, vízhasználat stb.) létesítettek, s azzal mily ipari vagy forgalmi érdekek állanak kapcsolatban.

16. §.

A felvett jegyzőkönyvek az összes iratokkal együtt a bizottság által minden egyes megváltoztatandó vagy lebontandó viziműre kiterjedő részletes jelentés kíséretében az illetékes kormányhatósághoz felterjesztendők, hogy a további hatósági eljárás folyamatba tétessék.

17. §.

A felterjesztett s a bizottság tagjai által aláírt jegyzőkönyveknek minden egyes törvényhatóság területén fennálló vízműre vonatkozó része az illető törvényhatóságnak küldetik meg, hogy az abban érintett viziművekre vonatkozólag — a szerint, a mint a kérdéses viziművek vagy vízépitmények hatósági engedély alapján állanak fenn vagy sem — az illetékes alispán, illetőleg a főszolgabíró vagy más hasonállású tisztviselő hozzon határozatot, ki határozatait az 1885. évi XXIII. t.-cz. által szabályozott eljárás alapján lehetőleg gyorsan tartozik meghozni.

Ha a határozatok a vegyes bizottság megállapodásaival ellentétben állanak, azok hivatalból és a felelősségi határidő leteltével azonnal az illetékes másodfokú hatóság elé terjesztendők, mely a legrövidebb idő alatt határozatot hozni és határozatát minden esetben az illetékes kormányhatósághoz köteles felterjeszteni; mely utóbbi a végső fokú határozatot — a mennyiben szükségesnek találná — a szomszéd állam kormányával leendő tárgyalások után hozza meg.

18. §.

A jogerős alispáni, illetőleg ministeri határozat végrehajtásának megtörténte a szomszéd állam kormányával leendő közlés végett bejelentendő.

19. §.

Mint hogy az idézett határegyezmény IX. cikke értelmében, a határfolyókon vagy patakokon oly gátak vagy torlasztók, melyek által a víz természetes folyásának más irány adatnék, vagy melyek a vizerőnek ipari vagy más célokra felhasználására szolgálnának, sem a szerződő kormányok, sem pedig magánosok részéről nem állíthatók fel a nélkül, hogy megelőzőleg a szomszédos kormány beleegyezése ki ne eszközöltetett volna: az említett határfolyókon vagy patakokon létesíteni kívánt és engedélyezés tárgyát képező viziművek vagy vízepítményekre, ugyszintén azok átalakítására nézve folyamatba tett engedélyezési eljárás során, illetőleg az 1885. évi XXIII. t.-cz. végrehajtása tárgyában a volt földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister által a volt közmunka- és közlekedésügyi miniszterrel egyetértőleg 1885. évi december hó 31-én 45.689. sz. a. kiadott álta-

lános rendelet 10. §-ában előirt eljárás befejeztével, a tervezett munkálatokról — a műszaki leírás másolatának s a tervezet egy példányának visszavárolagos csatolása mellett — az illető román kir. hatóság is értesítendő, s az eljáró hatóság határozatát csak ezen nyilatkozat megtétele, illetőleg a nyilatkozat megtételére a magyar és román kormányval egyetértőleg megállapítandó határidő letelte után hozza meg.

20. §.

Ha a határozat a román hatóság által tett ellenvetések figyelmen kívül hagyásával hozatott volna, ily esetekben a határozatok a rendes felebbezési fokozatok betartásával a földmivelésügyi miniszterhez hivatalból felterjesztendők, s csak a nevezett miniszter által a román kormányval megejtendő tárgyalások alapján hozott határozat értelmében hajthatók végre.

21. §.

A mennyiben a romániai hatóságok által az említett határegyezmény alapján kiadott ezen rendeletből folyólag a román állam területén létesítendő viziművek és vízépítményekre vonatkozólag az illetékes hatóságtól a törvényhatóságokhoz közvetlen megkeresések intéztetnének, azok az érdekeltek és a hatósági szakértő meghallgatásával soron kívül intézendők el, s az átküldött iratokról és okmányokról hiteles másolat készítettven, a tett észrevételek ezen iratokkal együtt minden egyes esetben a földmivelésügyi miniszterhez fölterjesztendők.

22. §.

Az 1879. évi XXXI. t.-cz. alapján a földmivelésügyi m. kir. miniszter által az engedélyezendő vizimunkálatokra

nézve az engedély, a mennyiben azok mindkét állam területét érintik, csakis a szomszéd állam beleegyezésének kieszközlése esetén adható meg. A tutajozás vagy fausz-tatás érdekében, ugyszintén az 1879. évi XXXI. t.-cikk 199. § a alapján létesítendő azon vízi munkálatokra nézve, melyek a vízfolyást megváltoztatják, vagy az országos határvonalra káros befolyással lehetnek, az idézett törvény 194. §-ában előirt eljárás befejezte, illetőleg a terveknek harmincz napi közszemlére kitétele után a tervezett munkálatokra nézve a szomszéd állam illetékes hatósága a jelen utasítás 19. §-ában említett módon szintén megkeresendő, s az iratok az engedélyezés végeit csak a román hatóság nyilatkozata után és azzal együtt terjesztendők fel, mely alkalommal egyuttal a törvényhatóság a nyert nyilatkozatra fölterjesztésében részletes véleményt ad.

23. §.

A határfolyókon vagy patakokon vízműveknek engedély nélküli létesítése mindenik állam területén, az ott érvényben álló törvények szerint, az illetékes hatóság által szigorúan büntetetik.

III.

Az erdő-átvágások tisztántartása.

24. §.

Az erdő-átvágások feletti felügyelet az illető törvényhatóságok feladatát képezi; ezek kötelesek gondoskodni az átvágások állandó tisztántartásáról, illetve a takarítási munkálatok foganatosításáról.

25. §.

Az átvágások tisztántartása végett, minden évben július hó 1-től kezdve augusztus hó végeig terjedő időszakban, a határvonal pászttájában található fák, bokrok és cserjék, illetve minden azon területen levő élő fánövények levágnak, s azok gyökerei és tuskói is, ott, a hol talajvédelmi szempontból nem szükségesek, lehetőleg kiirtatnak.

26. §.

Az átvágások foganatosítására a törvényhatóság részéről irtókapával és fejszével felszerelve annyi férfi munkás rendelendő ki, a mennyit arra szükségesnek tart azon erdőtiszt, ki azon szolgabirói járásban, melyben az átvágások tisztítása teljesítendő, a községi erdőket kezeli.

27. §.

A községi erdőket kezelő állami vagy járási erdőtisztnek kötelessége minden év június hó 25-ig az illető főszolgabirónak javaslatot tenni az iránt, hogy a szolgabirói járásban levő átvágások tisztítására hány férfi munkás, mely helyre, mely napra és órára és hány napra kirendelve jelenjék meg.

28. §.

Az átvágások tisztántartására teljesítendő munkálatok bevezetése és ellenőrzése az illető szolgabirói járásnak községi erdeit kezelő erdőtisztnek hivatalos kötelessége, s a főszolgabiró által kirendelt munkások az erdőtiszt által kiadott utasításokat pontosan teljesíteni tartoznak. Az erdőtisztek az átvágások érdekében teljesített működésük idejére az őket szabályszerűen megillető napidíjban és utiköltség megtérítésben részesülnek.

29. §.

A királyi erdőfelügyelőség személyzete, valamint az állami és járási erdőtisztek is általában, midőn a határszéli erdőkben hivatalos szemleútjokat teljesítik, kötelesek az útjukba eső erdő átvágások állapotáról meggyőződést szerezni, s midőn oly tényeket tapasztalnak, melyeket a határ biztos fentartásának érdekében az illető törvényhatóság tudomására hozni szükségesnek találnak, kötelesek erről a vármegye alispánját legkésőbb öt nap alatt írásban értesíteni.

30. §.

A határvonal mentén levő erdők gazdasági kezelését és őrzését teljesítő erdőtisztek és erdőőrök kötelesek a kivágott határpáasztára, jelesen az egyezményileg előirt négy méter széles erdőátvágás tisztántartására felügyelni, s mindazon esetekben, midőn ezek megsértéséről tudomást szereznek, kötelesek azt azonnal és legkésőbb három nap alatt az illető járás főszolgabirojának bejelenteni.

31. §.

Az erdőtisztek és erdőőrök a romániai alattvalók által elkövetett erdei kihágásoknál az 1879. évi XXXI. t.-cz. 139. §-a értelmében járnak el, s ehhez képest az ország határán belül megtalált kártevőt személyesen tartóztathatják s azt a legközelebbi községi vagy erdei kihágási bíróhoz, szükség esetén a közelebbi csendőrőrs segélyével bekísérhetik, s az őrzésükre bizott erdőkből elidegeníteni kívánt termékeket, valamint a kihágásnál használt tárgyakat, eszközöket, kocsit, szánt, vonómarhát s a kártevőknél esetleg levő fegyvereket, valamint a kárban levő marhákat lefoglalhatják.

Külföldi alattvalóknak az ország határán túl való üldözése vagy a határvonalnak üldözés szempontjából való átlépése az erdészeti közegeknek feltétlenül tilos. A m. kir. csendőrség, illetve annak őrzője az erdészeti közegek felhívására köteles azoknak segínyt nyújtani.

32. §.

Erdei termékeknek Romániából Magyarországra való szállítása csak a meglévő nyilvános száraz vagy víziutakon a fennálló határhozi és vámkezelési szabályok szerint szabad, s ily termékeknek a határvonalat képező pásztaán való átszállítása az 1888. évi XIV. törvényzikkkel beczikkelyezett határegyezmény XI. cikkében megjelölt esetek kivételével szigorúan tilos.

33. §.

Az erdőtisztek és erdőőrök kötelesek őrködni a felett, hogy külföldi szállítók a rendes utak kikerülésével a határvonal pásztaáján keresztül erdei termékeket ne szállítsanak, s ha előfordulna oly eset, hogy valamely romániai alattvaló ottani erdei termékeket a nyilvános száraz vagy víziutak mellőzésével a határvonalon át Magyarországra szállítsa, az erdőtiszteknek és erdőőröknek az erdőtörvény 114. §-a alapján kötelességükben áll ezen termékeket a kezelésükre vagy őrzésükre bizott erdők területén belül lefoglalni.

Ehhez képest tehát a nyilvános, száraz vagy víziutakon szállított külföldi erdei termékek lefoglalása az erdészeti személyzet által egyáltalában nem teljesíthető, miután ez a határvonal őrzetével és a vámkezeléssel megbizott állami közegek feladata.

IV.

Állategészségügy.

34. §.

A személyforgalom ellenőrzésével megbizott m. kir. belépő állomások ezen teendőket a jelen utasítás határozatai értelmében kötelesek ellátni; az e célra szükséges nyomtatványokat a m. kir. belügyministeriumtól nyerik.

35. §.

A csendőrség köteles arra ügyelni, hogy oly helyeken, hol a m. kir. belépő állomás a határszéltől távolabb befelé esik, a Romániából behozott állatok és állati nyerstermények csak az e célra kijelölt utakon hajtassanak, illetve szállíttassanak; az ezen utakon kívül talált ily állatok és állati nyerstermények az 1888. évi VII. t.-cz. végrehajtása tárgyában 1889. évi 40.000. szám alatt kibocsátott rendelet 311. §-a értelmében letartóztatandók, illetőleg lefoglalandók és a legközelebbi m. kir. belépő állomásnak átadandók;

kivéve:

a) ha a szállító vagy hajtó valamelyik m. kir. belépő állomás által kiállított és még érvényes igazolvánnyal bizonyítja, hogy abban leírt állataival más uton is közlekedhetik román területre és vissza;

b) ha az állataira vonatkozó marhalevélnék, illetve az állati nyersterményeire vonatkozó származási bizonyítványnak hátlapján a m. kir. belépő állomás szakértője igazolta, hogy az állatok, illetve az állati nyerstermé-

nyek vizsgálatát állategészségrendőri szempontból foganasítottta;

c) ha a szállító vagy hajtó a határrendezés folytán kettészelt birtoktesten találtatván, a jelen utasítás 7-ik §-ában meghatározott igazolványt tudja felmutatni.

36. §.

A csendőrség az állategészségügyi kihágások vagy ezek alapos gyanújának kiderítése iránt a m. kir. belépő állomásoktól vett megkereséseknek lehetőleg megfelelni és eljárása eredményéről a megkereső állomást értesíteni tartozik.

V.

A pénzügyőrség szolgálatának szabályozása.

37. §.

A határvonalra felállított pénzügyőrség a határőrizet, valamint a határoszlopok és határhalmok, s egyáltalában a határvonal megjelölésére szolgáló jelek feletti felügyelet gyakorlásába való minden illetéktelen beavatkozástól eltiltatik.

38. §.

A határvonalon teljesített szolgálat alkalmával a pénzügyőrség köteles a szervezetére és szolgálatára, valamint a jövedéki ellenőrzésre vonatkozó szabályokat szigorúan betartani.

Minden oly ténykedés mellőzendő, mely Románia részéről a határvonal őrizetére kirendelt közegekkel szemben surlódás és összeütközés előidézésére vezethetne.

39. §.

A pénzügyőrségnek a határt semmiféle ürügy alatt átlépnie nem szabad. A határnak élelmi szerek vagy ital-neműek beszerzése végett való engedély nélküli átlépése még abban az esetben is, ha ezen átlépéssel más vétség elkövetve nem lett, a reá bízott őrhely hír nélküli elhagyása vétségeként büntetendő.

40. §.

Midőn a határvonalon belüli közlekedés mellözhetlen szüksége folytán, a határon váltakozva egyik országból a másik országba átvezető utak használtatnak, a romániai részen vezető utvonalszám minden feltartózkodás nélkül használandó, s ott hivatalos ténykedést fogantatba venni semmiféle ürügy alatt nem szabad.

Ezen átvezető utak használhatása, melyre csak az illető pénzügyőri biztos adhat engedélyt, a jelentő ivbe vezetett parancsban külön tüntetendő ki.

41. §.

A csempészek a határvonalon túl nem üldözhetők.

A fegyverhasználati jog tárgyában kiadott és a »Pénzügyi Közlöny« 1875. évi 53. számában közzétett 1875. évi 38.011. számú szabályrendeletben kimondott jogosultság megszűnik, ha a támadást intéző vagy feltartóztatott felek a határon kívüli területre menekültek. A löfegyver oly esetekben nem használható, midőn annak lehetősége fenforog, hogy a lövet romániai területre áthaladhat.

42. §.

Az 1888. évi. XIV. törvényzcikkkel beczikkelyezett határegyezmény X. és XI. czikkeiben tárgyalt fekvőségek

tulajdonosai részére biztosított jogok szigorú szem előtt tartása mellett, az illető felek a nekik biztosított kedvezményekben részesítendők.

Az illető pénzügyigazgatóságok kötelesek e tekintetben a pénzügyőri közegeket körülményes utasítással ellátni.

43. §.

A határszéli pénzügyigazgatóságok utasítatnak, hogy a szakaszvezetőket és a pénzügyőrségi legénységet a határegyezmény végrehajtása iránt kiadott utasítások és jelen utasítás rendelkezéseiről kellőleg értesítsék.

Tartoznak továbbá gondoskodni arról, hogy a pénzügyőrségi őrzékek vezényletével csak oly egyén bizassék meg, ki a határvonal iránt már tájékozottsággal bír, és hogy minden határszéli pénzügyőri biztos és szakasz térképpel ellátsassék, melybe a Magyarország és Románia közti határ berajzolva van.

Kelt Budapesten, 1891. évi július hó 1-én.

Gr. Szapáry, s. k.

Báró Fejerváry, s. k.

Baross, s. k.

Wekerle, s. k.

Szilágyi, s. k.

Gr. Bethlen, s. k.

1903. évi VIII. törvénycikk a határrendőrségről

1. § A határrendészeti teendők ellátására állami határrendőrség állítatik fel.
2. § A határrendőrség feladata:
  - a) a határon átkelők figyelemmel kísérése, a határ mentén felmerülő, államrendészeti szempontból fontosabb mozzanatokról és eseményekről tájékozásszerzés és az észleleteknek az illetékes hatósággal való közlése;
  - b) a külföldiek bejelentésére és lakhatására vonatkozó szabályok végrehajtása;
  - c) a kémkedés megakadályozása, esetleg a kémeknek letartóztatása;
  - d) a szomszéd állam lakói részéről személyek és tárgyak ellen jöhető erőszakos támadás meggátálása, különösen pedig katonai védművek, az ország határának megjelölésére szolgáló határjelek, jelzők, katonai vagy polgári hatóság által felállított földmérési jelek megrongálásának, megsemmisítésének, vagy megváltoztatásának megakadályozása és feljelentése;
  - e) kitiltott, rendőrileg kifogás alá eső és magukat igazolni nem tudó gyanús egyéneknek az állam területére belépésben való megakadályozása;
  - f) nyomozott, vagy valamely büntetendő cselekménnyel gyanúsított s a törvények vagy a fennálló szabályok értelmében előzetesen letartóztatható egyéneknek a határszélen való letartóztatása;
  - g) a határszélen letartóztatott s a tolonczszabályok rendelkezései alá eső egyének eltolonczolása, külföldről érkező tolonczok átvétele és tovább indítása;
  - h) fegyverek, lőszeres és hadiszerek ki- vagy bevitelének ellenőrzése, valamint tilalom esetén ilyenek és más tárgyak kivitelének és behozatalának megakadályozása;
  - i) hadköteles egyének kiszökésének megakadályozása;
  - j) nócsempészet meggátálása;
  - k) a határszéli vasúti és gőzhajóállomásokon az államrendőri és közbiztonsági teendők ellátása s a közegészségügyi szabályok betartásának ellenőrzése;
  - l) határszéleken levő szállodák, vendéglők, korcsmák, kávéházak és egyéb nyilvános helyek ellenőrzése;
  - m) azon határvonal, hol útlevel-kötelezettség áll fenn, az útlevelek vizsgálata, határátkelési igazolványok kiállítása;
  - n) az útlevel szabályok áthágása, tilos visszatérés, nócsempészes, a külföldiek bejelentésére s lakhatására vonatkozó szabályok megszegése által elkövetett kihágások eseteiben első fokon való rendőri büntető bíraskodás;
  - o) a csempészet megakadályozásában való közreműködés és az erre hivatott közegek támogatása.
3. § A határrendőrség hatósága közvetlen a határszélen fekvő összes községekre és városokra, valamint a határszél közelében fekvő s a külfölddel élénk összeköttetésben álló községekre és városokra terjed ki.
4. § A határrendőrség jogosítva van az e törvény által hozzáutalt ügyekben a területén levő csendőrség és helyi rendőrség közreműködését közvetlenül igénybe venni.

5. § A határrendőrség a határszéli rendőrkapitányságokból áll, a melyeknek számát, működési területét és székhelyét a belügyminister rendeletileg állapítja meg.

6. § Az egyes határszéli rendőrkapitányságok élén egy-egy határszéli rendőrkapitány áll, a ki alá kellő számú tiszti, biztonsági és szolgaszemélyzet van rendelve.

A határszéli rendőrkapitányságok személyzetét a belügyminister nevezi ki.

A tiszti személyzet minősítésére az 1883. évi I. tc. irányadó.

7. § Egyes jelenetéktenőbb határszéli pontokon a határrendészeti teendők részbeni ellátásával a belügyminister által más állami vagy törvényhatósági és községi közegek is megbízhatók, a kik e feladatuk tekintetében az illetékes határszéli rendőrkapitánynak lesznek alárendelve.

8. § A határrendőrség szolgálati, személyi és gazdasági tekintetben közvetlenül a belügyminister alatt áll.

A kitiltás, eltolonczolás és kihágás tárgyában hozott határozatai, illetve ítéletei ellen kis- és nagyközségekben és rendezett tanácsú városokban az alispánhoz, törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanácshoz; ezektől pedig a belügyministerhez fokozatos fellebbezésnek van helye.

Egyéb intézkedései ellen közvetlenül a belügyministernél emelhető panasz.

9. § A határrendőrségnek a többi hatósághoz való viszonyát és szolgálati utasítását az érdekelt ministerekkel egyetértőleg a belügyminister rendeleti úton állapítja meg.

10. § Horvát-Szlavonországokban a bán intézkedik mindazokban az ügyekben, melyek a jelen törvény szerint a belügyministert illetik.

A határszéli rendőrkapitányságok tiszti személyzetének minősítésére Horvát-Szlavonországokban az ott e tekintetben érvényben levő törvényes rendelkezések az irányadók.

A határrendőrségnek a kitiltás, eltolonczolás és kihágás tárgyában hozott határozatai, illetve ítéletei ellen Horvát-Szlavonországokban az ottani törvényekben kijelölt felsőbb hatóságokhoz fokozatos fellebbezésnek van helye.

11. § A határszéli rendőrkapitányságok költségeiről a belügyminister az állami költségvetés keretében gondoskodik.

12. § Ezen törvény életbeléptetési idejének meghatározásával a ministerium, végrehajtásával a belügyminister, Horvát-Szlavonországokban pedig Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánja bíztatik meg.

152.

A m. kir. ministerium 1905. évi 5692. M. E. számú rendelete,

a határrendőrségről szóló 1903 : VIII. t.-cikk életbeletétéséről.

A m. kir. ministerium az 1903 : VIII. t.-cikk 12. §-a alapján 1905. évi december hó 9-én hozott ministertanácsi határozat értelmében rendeli:

hogy a határrendőrségről szóló 1903 : VIII. t.-cikk 1906. évi január 15. napján lép életbe.

Budapesten, 1905. évi december hó 29-én.

Báró Fejérváry Géza s. k.

